

УДК:338:48-2-056.26

Махлинець С.С.
старший викладач кафедри туризму і рекреації
Мукачівський державний університет
м. Мукачево
taxsergey@meta.ua

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТУРИЗМУ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

На туристичних ринках багатьох країн світу відбуваються значні зміни: до загального туристичного простору залучені люди з обмеженими можливостями, а розробка спеціальних туристичних програм з урахуванням доступності для цієї категорії туристів створює рівні можливості для реалізації прав кожної людини на відпочинок.

Складність розвитку цього виду туризму полягає в неповноті нормативної бази, відсутності системи методичного супроводу, системи підготовки інструкторів-фахівців з роботи з особами з обмеженими можливостями (ООВ). Сьогодні у світі за цим різновидом туризму закріпився термін "туризм для людей з обмеженими життєвими можливостями" (ЛОЖВ), «інвалідний туризм», «туризм глухих», «туризм сліпих», «реабілітаційний туризм», «корекційно-освітній туризм». Необхідно зауважити, що під терміном "люди з обмеженими життєвими можливостями" маються на увазі не лише особи, які мають інвалідність, але й особи, які не мають інвалідності, але у них є ті чи інші відхилення, що знижують їх функціональні можливості [1]. Відсутність єдиного термінологічного апарату говорить про те, що приділяється мало уваги проблемам інвалідів. А це є одним із стримуючих факторів розвитку туризму для інвалідів.

Говорячи про туризм для інвалідів, за кордоном найбільш часто вживають такі поняття: «доступний туризм» (accessible tourism), «туризм для усіх» (tourism for all), «безбар'єрний туризм», «туризм для людей з обмеженими можливостями». Отже, виникає потреба уточнити зміст і суть цих термінів. Ураховуючи семантичні особливості мови, вищенаведені терміни мають різні смислові відтінки, а тому їх не завжди можна вважати тотожними.

Термін «туризм, доступний для усіх» закріплений у міжнародних нормативно-правових актах. У 1991 р. Генеральна асамблея ЮНВТО прийняла резолюцію під назвою «Створення можливостей для туризму людям з обмеженими можливостями в дев'яності роки» (Creating Tourism Opportunities for Handicapped People in the Nineties), текст якої був у подальшому поновлений у 2005 р. у Дакарі (Сенегал) і названий «Туризм, доступний для усіх» (Резолюція A/RES/492(XVI)/10). А в Рекомендаціях, прийнятих на 20-й сесії Генеральної асамблеї ЮНВТО від 11 червня 2013 р. надано таке визначення: «туризм, доступний для усіх, – це форма туризму, що передбачає процес співробітництва учасників туристичного процесу, що дозволяє людям, які мають потребу в доступі, зокрема пов'язану з мобільністю, зором, слухом і

когнітивними функціями, функціонувати незалежно, справедливо та доступним шляхом, надання їм розробленого на принципах універсального дизайну продуктів туризму, послуг та середовищ» [2].

Термін «доступний туризм» найчастіше характеризується як послуга в галузі туризму для усіх категорій споживачів незалежно від віку, фізичних можливостей конкретної людини або наявності інвалідності. Водночас доступним туризмом часто називають малобюджетні тури. Отже, на нашу думку, цей термін має більш широке, неоднозначне трактування. «Туризм, доступний для усіх», або доступний туризм, передбачає доступність туристичних об'єктів і установ щодо пристосування та адаптації інфраструктури для людей з обмеженими фізичними можливостями (інвалідів та осіб, що їх супроводжують, тимчасово маломобільних груп населення, літніх людей, осіб із дитячими візочками та ін.).

Ще одне популярне визначення: безбар'єрний туризм (accessible tourism) – це туризм, доступний для усіх незалежно від постійних або тимчасових обмежень фізичних можливостей. Серед праць зарубіжних учених особливий інтерес викликає дисертаційне дослідження Д. Смирнової, яка зазначає, що безбар'єрний туризм – це переміщення осіб із постійно або тимчасово обмеженою здатністю до мобільного пересування та осіб, що їх супроводжують, на територію, відмінну від постійного місця проживання, які мають усі необхідні ресурси для здійснення цілей подорожі.

Водночас безбар'єрний туризм – це діяльність підприємств туристичної (і суміжних із нею) індустрії, спрямована на формування і продаж комплексного туристичного продукту, що відповідає додатковим потребам окремих маломобільних категорій туристів (з урахуванням їхнього фізичного і психологічного стану здоров'я), а також людей, які їх супроводжують [3].

Безбар'єрний туризм – це процес розвитку туризму, що передбачає доступність туризму для широкого кола туристів, не тільки виключно для туристів інвалідністю, а й для людей із тимчасовими фізичними обмеженнями, їхніх опікунів, членів їхніх сімей, літніх людей. Головною особливістю

організації безбар'єрного туризму є урахування всіх потреб та поєднання потреб усіх категорій споживачів, що беруть участь у подорожі.

Анікеєва О.А. та Маньшина пропонують використовувати термін «інклюзивний туризм» (від фр. «включає у себе», лат. include – «укладаю», «включаю»), що означає процес розвитку туризму, який передбачає доступність туризму для усіх щодо пристосування інфраструктури туристичних центрів і об'єктів туристичного показу до різних потреб усіх людей, зокрема інвалідів, літніх осіб, їхніх опікунів та членів сімей, людей із тимчасово обмеженими можливостями, сімей із маленькими дітьми [4, 5].

Більшість науковців використовують поняття «адаптивний туризм», розуміючи його як туризм для інвалідів та осіб із відхиленнями у стані здоров'я, новий вид адаптивної рухової реакції, фізичної реабілітації, оздоровлення і соціальної інтеграції зазначеної категорії людей. Адаптивний туризм – це комплекс взаємовідносин соціального, спортивно-оздоровчого, медичного, психологічного чи іншого характеру, що зумовлюють специфіку туристичного продукту під час надання туристичних послуг особам з особливими потребами. Науковці наголошують, що основне призначення адаптивного туризму полягає у тому, щоб сприяти рішенню задач надання рівних можливостей для осіб з особливими потребами у туристичних послугах із метою їх повної соціальної інтеграції.

Отже, наявність усіх цих пропозицій і різноманіття термінів говорить про те, що досі немає єдиного визначення, закріпленого у нормативно-правових документах, а значить, і відображення багатогранності та специфіки цього виду туризму. В Україні для його визначення найчастіше використовують поняття «туризм для людей з обмеженими можливостями», «туризм неповносправних», «туризм для людей з інвалідністю», «адаптивний туризм». Суть цих визначень зводиться до того, що в них розглядається вид туризму, розрахований на людей з обмеженими можливостями здоров'я.

Список використаних джерел

1. Ковальська Л.В. Зарубіжний досвід розвитку туризму для неповносправних, та його інтерпретація в Україні /Л.В. Ковальська // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні»: Збірник тез доповідей (I частина). – Миколаїв: ВП «Миколаївська філія КНУКіМ», 2017. – 194 с.
2. UNWTO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/ru>.
3. Смирнова Д.Б. Безбарьерный туризм: основные понятия, перспективы развития / Д.Б. Смирнова, Ю.С. Смородина // World economy, finances and investments : сб. матер. II Междунар. науч.-практ. конфер. – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.asconf.com/view_arhiv.
4. Андреева И.В. Геоэкологические основы природного паратуризма / И.В. Андреева // Мир науки, культуры, образования. – 2013. – № 2 (39). – 304–307.
5. Аникеева О.А. Россия без барьеров: туризм, доступный для всех / О.А. Аникеева, Ю.А. Анисимова // Сервис в России и за рубежом. – 2011. – 25. – № 6. – С. 17–21.